

Vg
331

1347

Vg
331

R. P. Fratris

Silvestri Pueratis ordi-
nis predicatorum et sacre
Theologie p[ro]fessoris celeberrimi
sacris palatii apostolici magistri:
in p[re]sumptuosas Martini Luther
c[on]clusiões de p[ro]p[ri]etate pape Dialog[us].

LIBRARIATHECA
UNIVERSITATIS
HALLENSIS

A. d. Bibliothek
des Thüring.-Sächs.
Geschichtsvereins.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
SACHSEN-ANHALT

g 2857

347.

Beatissimo patri Leoni. x. Pont. Max. frater Silvester Prierias
ordinis predicatorum: sacrique palatii Magister: eternam salutem.

Nescio pater beatissime: an villo sim tpe letior: quam cum tue beatitudinis
contemplatione: et gratia aliquid efficio. Quo actu putarim: ut pme
tarijs in primu secundi coflari ex diuo Thoma immersus potui? quam im-
plicitur cum edendis: tum exornandis et consummandis: non potuerim tanta vo-
luptate detineri: quin reiectis: ac postergatis studijs et contemplationi-
bus proprijs: Martino nescio cui Luther: qui in veritate ipsam: et sanctam
hanc sedem ceruicem eleuatam ostentat: me scutum opponere pro sedis huius:
proque veritatis honore: ac maiestate pugnaturus. Denique tridui labore
in opus istud absumpsi: tanta leticia et animi iucunditate: ut amor ipse
mihi sensim veritatem inferret: illaque iugiter ac celerrime animo illabere-
tur. Oro vero beatitudo tua pauca ista que elucubravi: in tantis: et tam in-
festis laboribus: item et curis: pcurrere non dedigne: et sua beniuola cen-
sura: inepte dicta: aut eliminare: aut eliminare. Ita enim fiet: ut tanta sum-
post hac fiducia: ac si fida lorica instructus: ut etiam sathanam ipsum in fu-
turo certamine non extimescam: imo audius experiri cupiam: an ferreum
nasum: aut caput eneum gerat iste Martinus: ut effringi non possit. Tibi
vero is sua fundamenta in lucem extulerit: sua pbaturus: aut improba-
turus nostra: quiddam (volente deo) moliar: et maius: et accuratius
expolitum. Eternum vale benignissime pastor.

Sacrarum litterarum professori Martino Luther: frater Silvester de
prierio ordinis predicatorum: spiritum humilitatis et veritatis.

Si longa mora intercedente Martine mi: litterarias manus conferre
desuerim: eo vel maxime quod tarda senectus iam frigeat effete
vires: tuis tamen verbis excitus: ac pene impulsus: quibus undique athletas
quasi alter Dares in certamina vocas: desuetas palestras pro sancta ap-
lica Sede: item pro veritate tuenda denuo aggredi statui. Quam vero codi-
cis abs te (ut fertur) editi: fundamenta cernere non datur: nec tu conclusionibus
tuis probationem ullam attulisti: earumque complures sensus cum veros: tum
etiam falsos preferant: non aliter imprimis tecum cogredi velim: quam
tuarum falsarum positionum opposita sustinendo: et defendendo: ut qui-
bus innitaris fundamentis edoceas. Quasque ergo tuas sententias
percurreres: ac trutinans: dialogo nobis ipsis qui certaturi sumus
interlocutoribus (deo maximo optimo inuocato) futuro certaminis
iam principium affero. Vale et melius sentias.

Responſio magiſtri Silueſtri de priorio ordinis predicatorum: ſacri
palatii Magiſtri: ad cōcluſiōes magiſtri Martini Luther.

Quod dogma ad examiſſimū cribzaturus Martine mi: nor
mas: ⁊ fundamenta iaciam neceſſe eſt.

¶ Fundamentū primū eſt. Ecclia vniuerſalis eſſentialiter eſt cōuoca
tio in diuinū cultū oīm credētū in Chm: ecclia vniuerſalis vtrua
liter eſt ecclia Romana: eccliarū oīm caput: ⁊ Pontifex maximus:
ecclia Romana reſentatiue eſt collegiū Cardinaliū: vtrualiter au
tem eſt pōtifex ſumm⁹: qui eſt ecclie caput: aliter tñ q̄ Chriſtus.

¶ Fundamētū ſcōm. Sicut ecclia vniuerſalis nō pōt errare determi
nādo de fide: aut morib⁹: ita ⁊ verū ꝓciliū faciēs qđ in ſe eſt (vt iutel
ligat vtritatē) errare nō pōt: qđ intelligo in cluſo capite: aut tādē ac fi
naliter: licet forte prima facie fallat q̄uſq; durat mor⁹ in q̄rēde vtrita
tis: imo etiā aliqñ errauit: licet tādē ꝓ ſp̄m̄ ſctm̄ intellexerit veritatē:
⁊ ſi nec ecclia Romana: nec pōtifex ſumm⁹ detm̄nās ea rōne q̄ pō
tifex id ē ex officio ſuo ꝓnūciās ⁊ faciēs qđ i ſe ē: vt intelligat vtritatē.

¶ Fundamentū tertium. Quicūq; non innititur doctrine Romane ec
clie: ac Romani pontificis: tanq̄ regule fidei infallibili: a q̄ etiā ſa
cra ſcriptura robur trahit ⁊ auctoritatē: hereticus eſt.

¶ Fundamentū quartū. Ecclia Romana ſicut verbo: ita ⁊ facto po
teſt circa fidē: ⁊ mores aliqd decernere: nec in hoc differētia vlla eſt:
ꝓter id qđ vba ſunt accomodatiora q̄ facta: vnde hac rōne ꝓſuetu
do vim legis obtinet: q̄a volūtas ꝓncipis factis ꝓmiſſiue: aut effe
ctiue exprimit: ⁊ ꝓſequēter quēadmodū heretic⁹ eſt male ſentiēs cir
ca ſcripturaz vtritatē: ita ⁊ male ſentiēs circa doctrinā ⁊ facta ecclie
in ſpectatib⁹ ad fidē: ⁊ mores: heretic⁹ eſt. Correlariū. Qui circa in
dulgētias dicit eccliam Romanā nō poſſe facere id qđ de facto facit
heretic⁹ eſt. Age nūc Martine: ⁊ tuas ꝓcluſiōes in mediū afferas.

¶ Mar. Dñs ⁊ magiſter noſter Jeſus ch̄s dicēs: penitētiā agite:
oīm vitā fidelīū penitētiā eſſe voluit. Qđ verbū de penitētia ſacra
mēntali: id eſt: ꝓfeſſiōis: ⁊ ſatiſſactiōis: que ſacerdotū miniſterio cele
bratur: nō pōt intelligi. Nō tñ ſolā intēdit interiorē: imo interior nyl
la eſt: niſi foris operet varias carnis mortificatiōes.

¶ Sil. In his verbis tres ꝓcluſiōes Martine cōprehēdis: ⁊ vbaliter
faltē quattuor falſitates. Prima falſitas eſt: qđ ſaluator impoſſibile
iuſſerit: ſc̄z fideles oīm tpe habere actū penitētie interioris vel exterior
is: cū em̄ dicit agite: nō loquit de habituali interiori penitētia: q̄ ſola
ꝓpetua eſt: ⁊ ꝓſequēter loquit de actuali interiori: vel exteriori: agere

A ij

eū: vel actus: vel nō sine actu est. Scda. Verbū Ch̄i dicētis penitē
tiā agite: nō pōt intelligi de sacramētali penitētia. Tripliciter enim
penitētia dici p̄suevit. Primo sc̄z vt est virt⁹ quedā: cui⁹ obiectū est:
pctm̄: sub rōne emēdabilis: actus x̄o eius est dolor volūtatis de pctō
ip̄a vero est habit⁹ moralis eliciēs dictū actū respectu p̄dicti obiecti.
Scdo vero penitētia est sacramētū: cuius partes sunt contritio: con
fessio 7 satisfactio. Tertio accipit vulgariter p̄ satisfactiōe iniuncta
a sacerdote: 7 om̄i carnis mortificatiōe. De qualibet aut̄ harū trium
dico p̄dictū verbū Ch̄i nō solū posse: verū etiā 7 debere intelligi: cū
ip̄e sufficiēter mādarit de bono ope efficiendo. Tertia falsitas est ad
hoiem: id est. ad te: q̄ sc̄z Ch̄s nō intēdit loqui solū de interiori peni
tētia: hoc em̄ in se quidē verū est: sed tibi q̄ vis Ch̄m his x̄bis in dice
re penitētiā in om̄i vita: de exteriori nō pōt intelligi: quā oportet in
tercidere somno 7 gaudio: gaudēdo cū gaudētib⁹: 7 hm̄ōi. Cū tibi
solū de interiori pōt intelligi nō om̄i: sed habituali. q̄a etiā interiorē
actū liberi ar. dormiētes necessario intercidim⁹. Quarta x̄o falsitas
est: q̄ interior penitētia nulla est: nisi foris operet̄ varias carnis mor
tificatiōes: imo dico q̄ exterior sine interiori nulla est: interior aut̄ so
la pōt hoiem saluare. Pōt tñ hoc tuū dictū verū: 7 a saluatore intē
tum habere sensum: sc̄z q̄ om̄is interior penitētia operat̄ varias car
nis mortificatiōes exteriorē: id est p̄ loco: 7 tēpore: id est quādo: vbi
et quomō oportet: sed hic sensus tibi videt̄ impossibilis.

¶ Adar. Manet ita q̄ pena donec manet odiū sui (id est penitentiā
vera intus) scilicet vsq̄ ad introitū regni celorum.

¶ Sil. Si p̄ penā exteriorē mortificationē martine intelligis: qd̄ in
de conijcit: q̄ penā p̄tra odiū sui: 7 interiorē penitētiā diuidis intelli
gi nō pōt: nisi vt dictū est: id est. p̄ loco 7 tempore: aliter hec doctrina
falsa: impossibilis: 7 erronea est. P̄terea improprie dictū est odium
sui quātū ad vere penitētes at̄inet: nullus em̄ imbutus gr̄a diuina
odit se: sicut nec p̄ximū: quē ad instar sui diligit.

¶ Adar. P̄apa nō vult: nec pōt vllas penas remittere: p̄ter eas q̄s
arbitrio vel suo: vel canonum imposuit.

¶ Sil. Supposito q̄ ecclesia p̄ indulgētiāz viā p̄cedat liberationē
vni⁹ anie: vel pluriū a purgatorio: qd̄ facere nequit: nisi relaxādo pe
nā infictā a deo: supposito etiā q̄ ecclia faciat indulgētiāz plenarias
simpliciter: relaxādo vicz oēm penā nulla habita mentiōe de iniūcta
ita q̄ tali indulgētia rite assecuta: ania statim e corpe soluta euolas
ret in ta sc̄tōz interpretatiōe: dico martine q̄ male sentis de facto
ecclesie circa fidē: aut mores: q̄a posito casu possibili q̄ peccator te

neat ad penā iniunctā a sacerdote. item ad iniunctā a canone: et vlti-
rius istis nō sufficiēter expurgātib⁹: tertio teneat ad penā iniūgēdā
a deo: tali casu (scōm te) rite asequēs indulgentiā plenariā: decedēs
statim nō euolaret et si daret ei indulgētia liberatiōis a purgatorio:
si ibi esset nō liberaret: et ita circa factū ecclesie male sentis: et a sc̄tis
dissentis: et ideo meo iudicio ista cōclusio est heretica. Unde et sanct⁹
Thō. in quarto dist. xx. dicit q̄ ista opinio: scilicet q̄ indulgentie vas
leat solū ad remissionē pene iniuncte a sacerdote: vel canone: est con-
tra priuilegiū datū Petro. vt quod in terra remitteret: etiam in celo
remitteret. et p̄terea s̄m istā opinionē inquit diuus Thomas: eccle-
sia huiusmōi indulgētiās faciens: magis dānificaret homines q̄ ius-
uaret: quia absoluēdo a penitētis iniunctis remitteret ad grauios-
res: id est purgatorias: hec sanctus Thomas. Cū tamen indulgētia
nō est plenaria: nec fit s̄m aliquā partē quotā reatus: puta remitten-
do tertiā partē penarū: nec p̄ceditur liberatio alicui⁹ anime a purga-
torio: aliquē colorē habere posset ista positio: quātū ad id qd̄ dicit q̄
papa nō vult: q̄a cōmuniter dicit: de iniunctis penitētis relaxamus
sed quia subditur: nec potest: quo ad hoc positio heretica ē: auferēs
aut truncans priuilegiū Christi ad ecclesiā.

¶ **Ar.** Papa nō potest remittere vllam culpā: nisi declarando et
approbādo remissam a deo: aut certe remittēdo casus sibi reserua-
tos. quibus cōtemptis culpa prorsus remaneret.

¶ **Sil.** Etsi cōclusio ista quoquo modo habeat apparentiā in his
qui clauib⁹ ecclesie se cōtriti subiiciunt: et cōsequēter iustificati a cul-
pa: in attritis tñ qui virtute clauū (iuxta sanctorū interpretationē)
sūt cōtriti: nō papa mō: verū sacerdos quisq; peccata dimittit dis-
positiue: et ministerialiter: id est applicando clauēs: et sacramenta
istis: nō aut ea remittunt auctoritariue: sed hoc excellentioris est po-
testatis. Unde hanc cōclusionē dico falsam: et gratia disputandi
substineo q̄ sit heretica: esto q̄ heretici nō sint eius positores.

¶ **Ar.** Nulli prorsus remittit de⁹ culpam: quin simul eum subiici-
at humiliatū in oibus sacerdoti suo vicario.

¶ **Sil.** Leprosus (spiritualiter) Martine es: gestas em̄ cutē variās
et maculosam veris falsisq; colorib⁹: dum multis falsis pauca vera
cōmiscēs: verūq; reddis dictū illud Bede. q̄ nulla tam falsa doctri-
na sit: que aliqua vera nō intermisceat.

¶ **Ar.** Canones penitentiales solū viuētibus sunt impositi: nihil
q̄ morituris s̄m eosdem debet imponi.

¶ **Sil.** Dico ad hoc dictum vt ad p̄cedens proxime.

¶ **M**ar. Unde nobis bene facit spiritus sanctus in papa: excipiendo in suis decretis semper articulum mortis et necessitatis.

¶ **S**il. Recte quidem loqueris: sed que dicis nihil proposito attinet cum non excipiat pontifex articulum mortis: quo ad impositionem penitentiae: sed quo ad reservationem absolutionis.

¶ **M**ar. In docte et male faciunt sacerdotes hi: qui morituris penitentias canonicas in purgatorium reservant.

¶ **S**il. Recte doces: sed tamen quod in aliis culpas: admittis. cum enim doces quod pontifex solum illas penas donat: quod arbitrio suo vel canonum sibi iniuncte teste diuo Thoma: absoluit ab his: et ad purgatorias grauiiores: animas addicis.

¶ **M**ar. Zizania illa de mutanda pena canonica in penam purgatoriam: videntur certe dormientibus episcopis seminata.

¶ **S**il. Dico ut proxime.

¶ **M**ar. Olim pene canonicam non post: sed ante absolutionem imponebant: tanquam temptamenta vere contritionis.

¶ **S**il. Hanc quaeque nostra temeritate quam pene sunt arbitrarie: idem in omni penitentia suadum dico per de. dudum de sep. ubi et Jo. an. nisi forte nullum sit dubium quoniam penitens penitentiam iniungendam sit acceptaturus et expleturus.

¶ **M**ar. Morituri per mortem omnia solvunt: et legibus canonum mortui iam sunt: habentes iure earum relaxationem.

¶ **S**il. Quod astruis verum est: ubi pena ex canone tamen debet: quod si ea quam imponit canonicam etiam diuina iusticia exigat: purgatorium neges necesse est.

¶ **M**ar. Imperfecta sanitas: seu charitas morituri necessario secum fert magnam timorem: tanto maiorem: quanto minor fuerit ipsa: qui timor et horrores satis est se solo (ut alia taceam) facere penam purgatorij: cum sit proximus desperationis horrore.

¶ **S**il. In his dictis Martine duas conclusiones: et tres falsitates comprehendis: et quaedam temere. Temeritas enim est in his: ad quam nobis naturalis ratio non suppetit: velle aliquid nostra auctoritate definire preter: et a fortiori contra ea que in doctrina fidei sunt: vel scripturarum que eodem spiritu scripturas interpretati sunt: que edite fuere. in his precipue: que fidei et morum sunt: in quibus concorditer docuere: imo non solum temerarium: sed erroneum est: ne dicam hereticum ut ex quarto fundamento liquet. Prima autem falsitas est quod apte innuis: quod hi que in purgatorio continentur nesciant se salvandos: quod aperte etiam innuis infra conclusionem tuam. xix. Ego vero cum diuo Thoma. cuius doctrina quantum ad fidem: et mores attinet: per regulam fidei ecclesiam Romanam: et discussa: et probata est: dico quod qui purgantur sciunt se liberandos: alioquin a nobis suffragia non expeterent: quod crebro faciunt: ut liquet ex libro dia-

lo. Gregorij. Scda vero falsitas est: qd qui purgant timeant: preter qd
filialiter: qd em ia sustinet in p'sentino timet: qa timor de futuro e ma-
lo: alia aut mala preter ea q sibi inter purgandu heret no timet: cum
sciāt se ab his malis ad gloria transituros vt dictū est. Tertia falsi-
tas est qd hic timor se solo satis sit facere pena purgatoriam: qd vtiq;
falsum affirmo: quia nec facere pot cū nō sit: nec se solo: alioquin un-
pius esset de?: quippe qui pter istā sufficientē (vt astruis) penā: alias
apponat: puta assistentie demonum: ligationis ad certum locum: di-
lationis optate glorie: et eiusmodi.

¶ **Adar.** Evident infernus: purgatoriu: et celum differre: sicut desper-
ratio: prope desperatio: et securitas differunt.

¶ **Sil.** Hoc videt qdē forte tibi: mihi aut cū diuo Thoma videt qd
q purgant habet spem certā salutis: et sequēter non sunt desperati:
vel qsi: siue ppe desperati. Differūt aut p'dicta sicut pena ppetua cū
desperatiōe euadēdi: et volūtate ppetuo adherēdi pctō: qd inferno
cōgruit et sicuti pena tpalis cū spe euadēdi: et volūtate adherēdi deo
ppetuo: quod purgatorij est: et sicut priuatio omnis pene: et impletio
omnis naturalis appetitus: et gaudij: vt in celo est.

¶ **Adar.** Necessariū videtur animabus in purgatorio sicut horrozē
minui: ita augeri charitatem.

¶ **Sil.** Uno incōueniēti dato plura ptingūt: apud Aristo. Quā posi-
to seruili timore: q charitati aduersat: necessariū tibi fuit Adartine
modū inuenire qd pelleret: qd esse nō potuit pgruenti? qd p augmentū
ei?: qd timori repugnat. Ego xō sctōz vestigia sequēs. et nō vocum
nouitates: cū diuo Tho. dico: qd qui purgatoriu patit est viator se-
cundū quid: in qd a btitudine retardat: nō aut simpliciter vñ in chari-
tate nō pficit: alioquin bonū esset eis diu esse in purgatorio: vt per-
fectiores: et consummatiores euaderent.

¶ **Adar.** Nec probatū videtur vllis auctoritatibus: aut rationib?:
qd sint extra statum meriti: aut augēde charitatis.

¶ **Sil.** Esto qd ista non probent auctoritate scripture: vel ecclesie: q
necessario cōuincit (qd ad presens nec astruo: nec destruo: cū tibi re-
pente et ex his solū q memorie succurrūt respondeā) est tñ pbatū au-
toritate sanctorū: que argumentū pbabile facit. tu vero eiusmodi
tua auctoritate firmans: vide ne presumas.

¶ **Adar.** Nec hoc probatū videtur qd sint de sua beatitudine certe et
secure: saltem omnes: licet nos certissimi simus.

¶ **Sil.** Hoc sicut iam dictū est probatū est saltē pbabiliter: tum ex
auctoritate sanctorū: tñ ex experiētia: quia frequenter suffragia pe-

tunt: sicut multipliciter patet per beatū Gregorium in libro dialo.
¶ **M**ar. Igitur papa per remissionē plenariā oīm penarū: nō simpliciter oīm intelligit: sed a seipso tūmō impositarū.

¶ **S**il. Quid pōtīfex intēdat: vel nō intēdat omittens: dico: q̄ si de posse sit sermo: papa ex rōnabili causa pōt remittere oēm penā siue impositā: siue nō impositā: vt diu^s Thomas edocet: oppositū autē dicere hereticū est: et cōtra priuilegiū datū Petro a dño: vt dictū est.

¶ **M**ar. Errant itaq; indulgētiarū p̄dicatores hi: qui dicunt p̄ pape indulgētiā hoīem ab omni pena solui: et saluari.

¶ **S**il. dico vt supra pxime: et q̄ tu martine vulneratū et cecatū habēs oculū: falsitatis trabe p̄grandi: alienā festucā p̄templaris.

¶ **M**ar. Papa nullā penā remittit animabus in purgatorio: q̄ in hac vita debuissent s̄m canones soluere.

¶ **S**il. negare potestātē pape nō se extēdere ad relaxandū penas in purgatorio p̄ viam indulgētię: est male sentire de facto et doctrinā ecclesie circa fidem aut mores: ideo hereticū est.

¶ **M**ar. Si remissio vlla oīmō penarum dari potest alicui: certum est eā non nisi paucissimis: id est p̄fectissimis dari.

¶ **S**il. Qd̄ asseris certū Martine: vtiq; certū est: nō qd̄ in veritate vt reris: sed in falsitate: dat̄ em̄ veniā nō solū p̄fectissimis: sed etiā im̄p̄fectissimis: mō habeāt gratiā dei et charitatē p̄ quā sunt veniarū capaces: et seruēt indulgētię tenorē. siue isti multi sint: siue pauci. quod soli deo notū est. Si tamē de multiplicitate saluandorū: aut assequētiū indulgētiā ex cōiecturis et suauis rōnib⁹ volum⁹ definire: dico p̄babiliter: et salua rei veritate: q̄ sunt valde multi: ad qd̄ arguo ex fundamēto theologico: sc̄z q̄ clauēs eccl̄ie de attrito faciūt p̄tritū: vnde oīs qui cū attritiōe confitēt: cōsequit̄ p̄tritiōnē et gratiā: et consequēter indulgētiā et salutē si p̄seuerat. Sūt autē valde multi: q̄ in indulgētiarū tēpore confitentur si credunt se mortali peccato detineri: et cū attritiōe: id est dolore imperfecto: qui tunc est quando homo velle habere dolorē et gratiā a deo: nūq̄ de cetero peccādi. Unde omēs tales consequunt̄ gratiā et p̄sequenter indulgētiā nisi post cōfessionē: ante veniē acceptionē relabant̄. Et si plene nō efficiūt qd̄ mādatur: consequunt̄ partem proportionalē veniē: vt docet diuus Thomas. Et ex eodē fundamēto p̄babiliter teneo: q̄ etsi maior pars christianorū nō viuat in gratia dei: maior tamen pars dei gratiam in morte cōsequitur confitendo cum attritiōe: consequenter autē etiā saluat̄ si p̄seuerat. Et quod saluator dicit multos esse vocatos: sic intelligendū est dictū: quia totus mundus est vocatus.

¶ **Ar.** Falli ob id necesse est maiorem partem populi per indifferentem illam: et magnificam pene solute promissionem.

¶ **Sil.** Non fallitur maior pars populi si attriti confitentur et reliqua observant: eo vel maxime declamatores crebro docent propter venias: alia pia opera non esse relinquenda: cum nullus pro certo sciat. se veniam assequitur: item quia etsi illi veniam non assequantur: pius tamen opus faciunt quod eos in salutem disponit.

¶ **Ar.** Qualem potestatem habet papa in purgatorio generaliter: tale habet quilibet episcopus et curatus in sua diocesi et parochia specialiter.

¶ **Sil.** Quatum ad propositum de themate super quo disceptamus: id est quantum ad applicationem satisfactionis vni ad alterum: est multiplex differentia inter papam in ecclesia tota: et episcopum in diocesi: et curatum in parochia. **¶** Prima est secundum illam opinionem: quae sentit indulgentias fieri ex thesauro satisfactionis christi: non autem sanctorum: quia iuxta eam solus papa potest indulgentias facere: sicut solus dispensat communia toti ecclesie: cuius similes est dicitur thesaurus. Sed quia istam opinionem falsam existimo: dico quod alia differentia est: quia papa dispensator est thesauri infiniti: cum dispense satisfactionis christi: non autem alij: sed merita subditorum suorum duraxat. Ex hac autem sequitur alia. quia solus papa facit indulgentiam plenariam: cum solus sit certus quod thesaurus pro eo dispensabilis sufficiens sit ad penas omnes diluendas. Alia etiam est. quia papa dispensat bona: quae alij dispensant: non e contra unde et aliorum potestatem limitat et restringit: non e contra. **¶** Tertium autem curatus indulgentias edere possit: modo non discutio.

¶ **Ar.** Opinione facit papa: quod non potestate clavis quam nullam habet: sed per modum suffragij dat animabus remissionem.

¶ **Sil.** Quatum ad indulgentias attinet. papa habet clavem iurisdictionis secundum sanctos: etiam in purgatorio applicatiue: alias tamen a debito seu reatu penarum non absoluit. sed eis tribuit unde penam vel debitum solvant applicas et adiciens eis satisfactionem christi vel aliorum.

¶ **Ar.** Homines predicant: qui statim ut iactus nummus in cistam tinnierit: euolare dicunt animam.

¶ **Sil.** Predicator: animam quam purgatorio detinet astruens euolare in eo instati: in qua plene factum est illud gratia cuius plena venia datur: puta delectus est aureus in peluim: non boicem. sed meram et catholicam veritatem predicat: tu vero oppositum dogmatizas: si pertinaciam addideris: vide iuxta predicta quod inde merearis: factum et doctrinam sancte Romano ecclesie reprehendes. Nec plus est reprehensibilis declamator sic docens: quam cocus fastidienti stomacho substantiales cibos accidentibus saporibus exacuens.

¶ **Ar.** Certum est nummo in cista tinniente augeri questum et auaritia

B

posse: suffragium autem ecclesie est in arbitrio dei solius.

¶ Sil. Certū est etiā Martinē istā cōclusionē esse detractoriā: 7 viri ponētis os in celū: nec min⁹ certū est: errorem 7 hereticū est dicere. q̄ extāte rōnabili causa papa nō pōt p volūtate plus 7 minus dare de suffragio vnius alteri: cum deus hoc sibi concesserit.

¶ Mar. Quis scit si omēs anie in purgatorio vellent redimi: sicut de sancto Severino: 7 Paschali factū narratur.

¶ Sil. Quicquid sit de somnijs ppter q̄ nunq̄ a sana doctrina recedēdū est. doctor angelic⁹ in. xxi. dist. iiii. querēs an pena purgatorij sit voluntaria: 7 multipliciter de pena distinguens sic pcludit. Absolute nulla pena est voluntaria: q̄a ex hoc est rō pene: q̄ volūtati p̄trariat. sed cōditioate. sine ex suppositiōe alicui⁹ finis pena est voluntaria: sicut vult q̄s pati v̄sionē vt sanet: 7 hoc dupliciter p̄tingit. Aliq̄n em̄ p penā aliq̄d bonū acq̄rim⁹: vt patet in v̄sitiōe: 7 sic ip̄a volūtas assumit penā: vt in satisfactiōe patet: q̄ scz in hac vita est meritoria. Aliis q̄n vero p penā nullū bonū nobis accrescit: tñ sine pena ad bonū puenire nō possum⁹: sicut patet de morte naturali: sine q̄ scz nō veniūt ad regnū: 7 tūc volūtas penā nō assumit / sed tolerat: 7 q̄tū ad hoc voluntaria dicit: 7 sic pena inq̄t purgatorij est voluntaria. Ex q̄b⁹ v̄bis diui Thome patet: q̄ q̄ in purgatorio sunt illā penā nō eligūt: sed illa separata grata deo nullū habet mai⁹ desiderii: q̄ vidēdi deū: cū ad hoc omē suū velle sicut ad finē ordinēt: licet p dei volūtate patiēter tolleret: vnde si cū dei volūtate possit carere pena impediēte v̄sionem in hoc maxime letat: plus q̄ gaudiū aliq̄d in hoc mūdo nobis possit obtingere. Dicere aut̄ oppositū: ridiculū et stultum est.

¶ Mar. Nullus secur⁹ est de veritate sue contritionis: multomin⁹ de cōsequutione plenarie remissionis.

¶ Sil. Hoc de viuētib⁹ verū est: anie x̄o q̄ purgant certe sunt se dei gratiā habere: 7 cōsequēter se indulgētias asseq̄: si rite cōferant: maxime plenarias: quib⁹ statim a tormētis ad gaudia deducunt.

¶ Mar. Quam rarus est vere penitens: tam rarus est vere indulgētias redimens: id est. rarissimus.

¶ Sil. Esto q̄ recte doceas: tñ supflue doces: cū iā idem supra virtualiter posueris: imo plus / q̄a dixisti non assequi nisi pfectissimos: qui rariores sunt q̄ veri penitētes: cū inter hos quidā sint alijs minus perfecti. Dico etiā q̄ vere penitentes tot sunt / quot attriti confitentes / cum oēs tales dei gratiā assequant: nisi obicem ponant.

¶ Mar. Damnabunt in eternum cum suis magistris: qui per litte-

ras veniarum securos se credunt de sua salute.

Sil. Qui p̄ dictas l̄ras sine bonis opib⁹ tutos se putāt fatui sunt q̄ v̄o ex sp̄uali cōmodo eiusmodi litteraz ꝑcipiūt spem meli⁹ viuēdi ⁊ moriēdi: ⁊ purgatorias penas citi⁹ euadēdi: recte sentiūt: ⁊ sic docētētes recte docēt. Time aut̄ tibi magis martine: ne vana eruditione inflatus: nunquā resipiscas: eternoq; percas ⁊ damneris.

Mar. Cauendi sunt nimis: qui dicunt venias illas donū esse dei inestimabile: quo reconciliatur homo deo.

Sil. Cauēdi sunt magis detrahētes dei vicario: cū iniuste: tñ etiā false: ⁊ erronee. Qui vero dicūt (vt refers) vere dicūt: modo reconciliatio illa intelligat̄ improprie: per amotionem reatus: qui animā a dei contemplatione clara secludebat.

Mar. Gratie em̄ ille veniales tantū respiciunt penas satisfactio- nis sacramentalis ab homie constitutas.

Sil. Jam liquet ex dictis: quātū falsa ⁊ erranea sit ista sententia: etsi de posse p̄tificis maximi sermo sit: est etiā heretica: quasi papa non possit omnē penam ꝑ indulgentias abolere.

Mar. Nō christiana predicant: qui docent q̄ redempturis anias ꝑ confessionalia nō sit necessaria cōtritio.

Sil. Nullū esse declamatorē reor: qui tam stulte docuerit: q̄ vero intentiōe tales positiōes in mediū afferas: ipe videris. Si q̄ tñ doce- rēt q̄ nō ꝑtriti nō vane indulgētias ꝑsequunt̄: q̄a ꝑderūt ꝑtritione ex post facto accedēte: nō male docēt apud ꝑplures peritos: q̄a sicut papa ꝑt cōstitutionē facere aut inficere vt ex tunc: ita etiā ꝑstet in- dulgentias largiri: vt ex nunc suo tēpore valituras.

Mar. Quilibet christianus vere cōpunct⁹ habet remissionē ple- nariā a pena ⁊ a culpa: etiā sine literis veniarū: sibi debitā.

Sil. Si sentis q̄ oīs cui plena remissio pene debet eā assequit̄: nō obstāte q̄ veniaz literis careat: esto q̄ verū doceas: tñ nihil dicis: q̄a deū dare oib⁹ q̄ eis apud ip̄m debent̄ ex ꝑgruo: vel cōdigno dubitas vit null⁹. Si v̄o sentis (vt v̄ba tua ꝑferūt) q̄ sine dictis literis: oī- bus vere cōtritis debita sit plena remissio penarū. hereticum est: ⁊ ca- nones oēs penitētiales euacuas ⁊ euertis: ⁊ tertiā partē sacramenti penitētie: id est. satisfactiōē: ⁊ oīa iura loquētia de penitētia saluta- ri imponēda: ⁊ purgatoriū. Nisi forte dicas: q̄ penā omnē remitti: ⁊ penā omnē exoluere idem sit: quod absurdum est.

Mar. Quilibet verus ch̄ianus siue viuus: siue mortuus: habet participationē omnium bonorum ch̄isti: ⁊ ecclesie: etiam sine literis veniarum a deo sibi datam.

Sil. In ope bono quo reat⁹ pene delet. puta ieiunio: orōne ⁊ ele-
mosina: duo sunt fm doctrinā scōz: vnū ē meritū. qđ nulli⁹ esse pōt
nisi operātis. q̄ sol⁹ p ope pprio premio donat: alterū est satisfactio:
q̄ aliud a merito est: vnde is q̄ elemosinā largit⁹ p ania parētis: sibi
quidē meret: p amico aut satisfacit. ad obolendū pene reatū. Quis
cū ausit negare elemosinā hoz vtriq; valere. Si ergo de bonis ope-
rib⁹ chri ⁊ eccle loquaris quātū ad meritū: licet p alteri⁹ merito nul-
lus muneret: q̄libet tñ deo grat⁹ ex aliorū meritis aliqd boni pcipit:
puta ptectionē dei: sicut de⁹ recordat⁹ Elbrabe. liberavit Loth tpe
euerfōis Sodome: vel saltē ipm gaudiū: qđ q̄sq; bon⁹ habz de bo-
no alieno: scōm illud psalmiste. Participē me fac de⁹ oim timentium
te ⁊c. S; q̄a hoc participiū paucis nō pōt plene absolui: dimittat.
Si vō loqris de eisdē chri ⁊ eccle operib⁹: grā satisfactōis: dico cū
diuo Thoma: q̄ in absolutiōe a pctis ex bonitate dei interueniente
Chri martyrio: sp aliqd relaxat de pena: nō aut pena tota: alioquin
plene implet inunctū a sacerdote vel canone: etiā si nō plene satisfe-
cerit deo euolaret: qđ est hereticū: immo nō oporteret sacerdotē q̄cūq;
imponere: nisi forte per viā medicine ad p̄cauendū imposterū.
Mar. Remissio tñ: ⁊ participatio pape nullo modo est contemnē-
da: quia (vt dixi) est declaratio remissionis diuine.
Sil. Siue de culpa: siue de pena intelligas: vtrobiq; dānabiliter
erras: quia ⁊ culpā relaxat dispositiue: ⁊ ministerialiter. ⁊ sūr penā
per venias: vt crebro iā dictū est.
Mar. Difficillimū est: etiā doctissimis theologis: simul extollere
veniarū largitatē. et p̄tritionis veritatē corā pplo.
Sil. Postq̄ Martine puerse docuisti: iā nūc detrabere incipis: et
veniarū declamatorib⁹: ⁊ p̄tiffici p̄sequēter. Qđ aut difficile astruis
ego impossibile astruo tibi: tuiq; similib⁹. q̄ nō es (pace tua dixerim)
bonaz disciplinaz p̄ceptis institut⁹: q̄ duo falsa p̄cepta tenes: q̄ ve-
nias euertūt. vnū quidē q̄ vera p̄tritio aboleat oēm penā: vt supra
videris innuere. aliud q̄ vera cōtritio penas venijs p̄ligat semp: vt
sequēti p̄clusiōe patebit. Theologi aut bene instituti facile efficiunt:
qđ tu difficile p̄dicas. dicētes: q̄ sicut i hūanis offendēs quēq; cū iac-
tura honoris: aut rerū: ⁊ si ex bono anio offensi restituat ad amicitia
abolita culpa: nō tamen semp abolita emēda. imo nec actiōe iniuria-
rū plerūq;: ita etiā ⁊ deus: abolita culpa lege cōmuni vult. q̄ pctōrū
emenā prester. vt qui peccādo sue volūtati plusq; debuisset indulfit
aliquid contra suam naturalem voluntatem: ex voluntate electiua
patiatur: quod est penas dare pro culpis.

Amar. Contritionis veritas penas querit et amat: veniarum autem largitas relaxat et odisse facit: saltem occasione.

Sil. Hec est tua potissima ratio. que difficile dixeris utraq; posse saluare. Dico vero cum sancto Thoma quod quod diu penas dare pro sceleribus est alicuius boni allatiuum: ut in presenti vita: quoniam meritorium est: vera contritio amat penas: ad merendum et precauendum a peccatis: siue tamen contemptu veniarum. quia utrunq; melius est quam alterum: vbi vero pene nullum bonum afferunt. sed retardant a bono glorie. quod eis non exsolutis haberi nequit: pene non assumunt. sed tolerant: dulcissimumque est animabus ab eis misericorditer absolui. et ita in purgatorio est.

Amar. Caute sunt venie apostolice predicande: ne populus false intelligat eas preferri ceteris bonis operibus charitatis.

Sil. Clerum utique doces: sed non minus caute sit improbande et restringende. in iudicium apostolice facultatis. et priuilegij processu a deo beato Petro.

Amar. Docendi sunt christiani. quod pape mens non est: redemptionem veniarum vlla ex parte comparanda operibus misericordie.

Sil. Docendi sunt etiam: quod mens pontificis est per venias provocare fideles ad opera pietatis. siue diuini cultus et misericordie. et quod melius est benefacere. et venias assequi. quam horum neutrum. vel alterum moliri.

Amar. Docendi sunt christiani: quod daretur pauperi: aut mutuus egenti. melius facit. quam si venias redimeret: quia pro opere charitatis crescit charitas: et fit homo melior: sed pro venias non fit melior: sed tamen modo a pena liberior.

Sil. Docendi sunt etiam: quod quod utrumque potest melius est. Docendi sunt etiam: quod pro venias non fit homo melior essentialiter. fit tamen melior concomitater: quia erogare in opere piuum. aut alias bonum pro assequutione veniarum meritorium est: unde ceteris paribus melius est dare elemosinam gratia veniarum: quam gratia meriti precise. quia ibi duo bona sunt. scilicet meritum: et sublatio impedientis ac retardantis a gloria. id est reatus penarum: hic vero vnicum est.

Amar. Docendi sunt christiani: quod qui videt egenum: et neglecto eo. dat pro venias: non indulgentias pape: sed indignationem dei sibi vendicat.

Sil. Docendi sunt etiam scriptores castigatius scribere quam tu scribas quia quod scribis non est verum. vbi quis petenti pauperi potest elemosinam sine peccato negare: quod creberrime accidit: neque vbi negat cum peccato quidem veniali. sed sine mortali: quia pro veniali solo: non vendicat sibi homo indignationem dei: cum gratie: et charitati veniale non repugnat: et consequenter nec amicitie: quam ad deum habemus.

Amar. Docendi sunt christiani: quod nisi superfluis abundet: necessario tenent domum suam retinere: et nequaquam effundere.

Sil. Docendus es et tu sufficientius diuidere: quia temporalis hominum facultas

tas insufficiēter diuidit̄ p̄ necessaria que q̄s domui sue tenet̄ retinere: que sc̄z sunt necessaria: sine quib⁹ nō: 7 supflua: sed hec est diuisio sufficiens iuxta diuū Thomā. Bonoz em̄ tpaliū hoīs: quedā sunt necessaria ad vitā suā: 7 suoz: q̄ dicunt̄ necessaria: sine quib⁹ nō supple uiuitur: quedā vero sunt necessaria ad vitā decētē: q̄ dicunt̄ necessaria sine quib⁹ nō bene. 7 quedā nec sic nec sic: q̄ dicunt̄ supflua simplicit̄. De primo necessario nec uenie sunt redimēde: nec elemosina danda nisi quis eligat mori dādo p̄ bono reipublice. De sc̄do tenet̄ hoīs elemosinā dare solū in necessitate extrema: p̄t̄ aut̄: 7 debet hō dare de cōsilio extra dictū casum partē hui⁹ necessarij cū indiuisibili non consistat: nō aut̄ totū. Sic ergo patet q̄ etiā nō habēs supflua: p̄t̄ redimere uenias: ex parte ei⁹ qd̄ est necessariū: sine quo nō bene.

¶ **M**ar. Docendi sunt christiani: q̄ redemptio ueniarum est libera: non precepta.

¶ **S**il. Docendi sunt etiā: 7 docere debent boni filij ecclie Romanę 7 cōsequenter dei: q̄ princeps pro cōmuni bono posset coactiue exigere bona a subditis: sed p̄t̄ifex Roman⁹: utriusq̄ potestatis apicem tenens: pro fabrica basilice sancti Petri: que est totius christiani populi bonum: petit quod iubere posset: et petendo muneratur ex thesauro sibi tradito.

¶ **M**ar. Docendi sunt ch̄iani: q̄ papa sicut magis eget: ita magis optat in uenijs dādis p̄ se deuotā ōzonem: q̄ promptā pecuniā.

¶ **S**il. Immo nō sunt sic docēdi: q̄a hoc esset eos a multis bonis q̄ ueniaz gr̄a faciūt dimouere: sed poti⁹ sunt docēdi: q̄ oēs fideles ex debito charitat̄ tenent̄ p̄ summo pastore: etiā sine uenijs. orare et q̄ papa multotiēs dat uenias ut fideles puocet ad orādū p̄ se: ut sp̄ facit in sua capella. Q̄n̄ vero ultra ōzones etiā pecunijs indiget. uenias largit̄: nō gr̄a pecuniarū: sed ei⁹ rei ad quā pecunia ordinat̄: puta instauratiōē hospitaliū: 7 ecclesiā. 7 hoc cū facit: oēs quozum interest letant̄: 7 gratulant̄ oēs: nisi q̄ tu Martine id qd̄ in alijs ecclesijs instaurādis laudat̄: in fabrica prima totius reipublice christiane vitupas. qui si a dño nostro habuisses bonū episcopatū cū plenaria indulgētia ad ecclesie tue reparationē: forte dulciorib⁹ uerbis abundasses: 7 quibus detrahis uenias extulisses.

¶ **M**ar. Docēdi sunt ch̄iani: q̄ uenie pape sunt utiles: si non in eis cōfidat̄. sed nocētissime: si timorē dei p̄ eas amittat̄.

¶ **S**il. Docēdi sunt etiā q̄ p̄fidētia ueniaz ab alijs bonis operib⁹ nō retardās nihil obest: sed occasionalit̄ p̄dest: dū ania ex hoc in gratiarū actiōes assurgit. Docēd⁹ etiā es tu: ut cauti⁹ obserues: ne pau-

ere: sus-
eces-
le vi-
aria
licit.
nda
oies
dare
non
pōt
era:
ane
rige
cem
po-
thes
gis
is q̄
sex
et q̄
p fa-
eni-
uta
in-
cles-
ane
ria
un-
eis
ib⁹
gra-
au

cis verbis tibi ip̄i cōtradicas: q̄ interdū venias dicis esse vtilis: in-
terdū solū signa diuine relaxatiōis: que signa etiā apud te sunt falla-
cia: cū scribas nullū esse certū: q̄ relaxationē penarū sit assequurus.

¶ **Asar.** Docēdi sunt ch̄riani: q̄ si papa nosceret exactiōes venia-
lium predicatorū: mallet basilicā beati Petri in cineres ire: q̄ edifi-
cari cute: carne ⁊ ossibus ouium suarum.

¶ **Sil.** Docēdi sunt potius ch̄ristiani: q̄ tu iniuste predicatorib⁹ des-
traxeris: contra ordinē fraterne correctiōis talia secreta: si qua sunt
(quod vix credo) in publicū p̄ vniuersum orbē seminādo: qui talia si
noueras: debuisti fraterne correctiōis normā obseruare: eo vel maxi-
me: q̄ talis sit huius innocētissimi pontificis mens: vt nullus nō ini-
que mō: verū etiā nec indecēter operet̄: aut viuat.

¶ **Asar.** Docēdi sunt ch̄ristiani: q̄ papa si sicut debet ita veller: etiā
vendida (si opus sit) basilica scti Petri: de suis pecunijs daret illis: a
quorū plurimis quidā cōcionatoz veniarū pecuniā eliciunt:

¶ **Sil.** Docēdi nō essent ista ppli: q̄a esset p̄tra fraternā charitatem:
sed si nō sperat̄ declamatiū correctio p̄ secretā monitionē (ista em̄ nō
sūt in ambone) docēdus esset is prelat⁹: cui⁹ interest: ⁊ singulariter do-
min⁹ noster papa: si tñ aliqui tales sint: qd̄ vt credā: vix adduci pos-
sem: q̄a esto q̄ declamatores forēt rapaces: p̄ vim tñ nō extorquent:
sponte vero null⁹ est adeo stultus: vt si vsq̄ adeo sit egens: vt p̄ ei⁹
suffragio basilica scti Petri vendēda foret: velit p̄ indulgentijs pe-
cunias effundere: vnde potius credo q̄ loquaris per talēta: ⁊ talia
aut excogitas: aut exornas.

¶ **Asar.**vana est fiducia salutis per literas veniarū: etiā si cōmissa
rius: immo papa ipse animā suā p̄ illis impignozaret.

¶ **Sil.**vana est ista conclusio: ⁊ similes: q̄a nullus est tam stultus
vt salutē suā talib⁹ literis cōmittat sine volūrate penitēdi vel statim
vel tandem: sed tu videris loqui nō theologice: sed tragedice. ad au-
res populorū exhauriendas: vide aut̄ ne diuino iudicio inde exhau-
rias maledicta: irrisiones ⁊ censuras.

¶ **Asar.** hostes ch̄ri: ⁊ pape sunt hi: qui propter venias predican-
das. verbū dei in alijs ecclesijs silere iubent.

¶ **Sil.** raris crebra cedere p̄sueuerūt: sic celebri⁹ colit̄ annalis solē
nitas sctōz: q̄ sabbatina dei matris: aut pene q̄rtidiana trinitatis.
Sic ex causa pōtifex cui⁹ declamatoz p̄ loco ⁊ tpe indulget: vt alijs
silentiū indicat: quo pplm̄ habeat frequētiorē: vt inq̄sitori: vtq̄ ordi-
nario: qd̄ pōt cōmēdari. Alstruere x̄o pape hostes esse: q̄ cū sua gr̄a:
et beneplacito operant̄ aut etiā dei: stultum ⁊ ridiculum est.

¶ **Adar.** Iniuria fit verbo dei: dū in eodem sermone equale: vel longius tempus impenditur veniis q̄ illi.

¶ **Sil.** Dico vt supra prime: et vltorius: q̄ ita loqueris: ac si publicatio veniarū cū his que illā comitantē declaratoria: et hortatoria: nō sit seminatio verbi dei: quod nego.

¶ **Adar.** Adens pape necessario est: q̄ si venie (q̄d minimū est) vna capana: vnus pōpis: et cerimonijs celebrantē: euangeliū (q̄d maximū est) centū capanis: centū pompis: centū cerimonijs predicet.

¶ **Sil.** Dico vt supra proxime: et vltorius q̄ p̄similes cōclusionēs nō decent graue theologū: sunt em̄ pueriles: et videntē esse viri stomachati. et inferētis os in celū: et cōtra stimulū calcitrātis.

¶ **Adar.** Thesauri ecclie vnde papa dat indulgētias: neq̄ satis nominati sunt: neq̄ cogniti apud populū christianū.

¶ **Sil.** Nō est mirū si vulgus ista nō nouit: cū tu q̄ cū orbe vniuerso te disputaturū obtulisti: ista aut nō intellexeris: aut fingas vt patebit. Sūt em̄ isti thesauri noti et noiati: nō quidē lumine nre rationis: sed spūsscti: q̄ p̄ sctōs suos nos edocet quib⁹ tu nō assentiēs: auctoritate tua: aut tui similiū: alios thesauros effingis. Venie ergo: siue indulgētie auctoritate scripture nobis nō innotuere: sed auctoritate ecclie Romane: Romanoūq̄ pōtificū: q̄ maior est: inter q̄s sanctus Gregori⁹ prim⁹ (teste diuo Thoma) indulgētias dedit Rome in stationib⁹: ceteriq̄ sunt sequuti. Thesaurus ergo iste fm̄ sctōs: cū theologos: tum etiā canonistas: sunt merita christi et sanctorū: nō ea ratione qua merita: sed qua satisfactiones.

¶ **Adar.** Thesaurus certe vnde indulgentie dantur nō esse temporales patet: quia nō tam facile eos profundunt: sed tantūmodo colligunt multi concionatorum.

¶ **Sil.** Nō doces Adartine: sed detrahis: nō concionatoribus tantum: quos scis rem suā nō promouere: sed innocentissimo pontifici: et quidē iniuste: quippe qui nil vellet aut inique: aut etiā indecenter agi: maxime vero preteru sue auctoritatis.

¶ **Adar.** Nec sunt isti thesauri merita chri: et sctōz: q̄a hec sp̄ sine papa opantē gratiā hoīs interioris: et crucē: mortē infernūq̄ exterioris.

¶ **Sil.** Immo fm̄ sctōs: tā theologos: q̄ canonistas celebriores: st̄ p̄dicta merita chri: et sctōz: nō ea rōne qua merita: sed qua satisfactiones chri superuacane. scriis aut supabūdātes. Quarū satisfactio nū valorē. verū est quidē in nobis opari. et nobis applicari. sed nō sic vt plene per eas liberemur ab om̄i reatu. nisi in casu duplici. primo quidē si nos per satisfactionē plenā eis cōiungamur. secūdo vero si

pontifex eas nobis plene per indulgentias applicet. Si aliter sentis, aberras a fide. nec indulgentiarum thesaurum intelligis.

¶ **A**nar. Thesaurus ecclesie sanctus Laurentius dixit esse pauperes ecclesie. sed loquutus est vsu vocabuli suo tpe.

¶ **S**il. Etiam nunc latenter mordet potius quam doceas: quasi temporibus nostris pauperes non sint pontificis hominumque thesauri. puto autem quod licet Romanus clerus a perfectione primeua declinarit. quod non inficio. tu tamen non sis talis. qui possis irreprehensibiliter reprehendere. et qui a primeua patrum religiositate non declinaris. quod equidem vel hinc coniectio. quia nullus sapiens est (ut reor) qui te esse detractorem iniustum non astruxerit. quamquam etiam utinam sic in Rome essent bona cetera. sicut elemosine pie. quod ve reliqua taceam etiam pauperum numerus sine numero indicio sit. maxime vero in pio pontifice. qui nulli quantumvis extero aut ingrato viro scit petita denegare.

¶ **A**nar. Sine temeritate dicimus claves ecclesie merito christi donatas. esse thesaurum istum. Clarum est enim quod ad remissionem penarum et casuum sola sufficit potestas pape.

¶ **S**il. Si cuiusquam sancti testimonium citaueris. tecum in hoc sentientis temere te sic docuisse negabo. quod puto non facies. Et quidem fateor ad id sufficere potestatem pontificis maximi eo modo. quo potestas Regis ad arcem fabricandam. vicem mediate thesauro. qui non sit potestas sed materia potestatis. Cum enim ecclesia ex thesauro isto faciat indulgentias plenarias. si thesaurus iste sit claves ecclesie. aut claves ad motum peccatoribus. operabuntur cum electione. sic quod in sacramentali penitentia non operabuntur quantum possunt absoluendo ab omni pena. sicut ab omni culpa. aut semper penam totaliter abolebunt. quorum utrumque falsum est. primum quidem. quia nullus sacerdos sic absoluendo intendit. sed intendit peccatori bene facere quantum potest. secundo vero. quia purgatorium tollit. unde doctor angelicus docet per clauem remitti partem pene. non totam. Hic ergo thesaurus materialiter est satisfactio christi et sanctorum. effectiue autem est clavis iurisdictionis. qua dispensat. Hic ergo potestas pontificis per clauem ordinis. omnem culpam. et per clauem iurisdictionis. cuius est indulgere omnem penam ex causa potest aboleri.

¶ **A**nar. Verus thesaurus ecclesie est sacrosanctum euangelium.

¶ **S**il. Verum quidem martine dicis. sed tamen equiuoce loqueris de thesauro. et hoc ipsum verum quod dixisti ad malum finem ordinas ut videtur. ut etiam statim patebit.

¶ **A**nar. Thesaurus euangelij est merito odiosissimus. quia ex primis facit nouissimos thesaurus autem indulgentiarum merito est gratissimus

¶

quæ ex nouissimis faciunt primos. Ergitur thesauri euangelici retia sunt: quibus olim piscabantur viros diuitiarum: thesauri indulgentiarum sunt: quibus nunc piscantur diuitias virorum.

¶ Sil. Si mordere canum est proprium: vereor ne tibi pater canis fuerit: qui ad hoc videris natus ut mordeas: vereor insuper ne propter tuam dicacitatem: et illationem tui oris in celum: aliquid mali tibi contingat: nec video quomodo venias excusandus ab anathemate ex capite multiplici. nec puto quod vir sis mentis compositæ: qui talia caracteribus formanda tradideris.

¶ Mar. Indulgentie quas concionatores vocant maximas gratias intelligunt vere tales quo ad questum promouendum.

¶ Sil. In potestate deserto: spissati muneribus detrahis: quasi ipse indulgentie non auerit: sed burse putiles sint: quod blasphemiam dixerim.

¶ Mar. Sunt tamen reuera minie ad gratiam dei: et crucis pietatem parate

¶ Sil. Hi qui venias gratias maximas astruunt nulli comparantes excusandi veniunt per hyperbolen: tu vero qui eas comparas gratie christi: vide quo nam pacto excusabere: dicens eas minimas: cum etiam sint gratie alie: et alia dona minora: puta ipsa bona fortune: nec reor poteris aliquam excusationem pretendere: que veniarum declamatoribus eque non congruat: consequenter autem iniuste mordes.

¶ Mar. Tenent episcopi et curati veniarum applicarum commissarios cum omni reuerentia admittere: sed magis tenent omnibus oculis intendere: ne per commissionem pape: sua illi somnia predicent.

¶ Sil. Si tibi talia dicenti animus inesset equus et bonus: tacendum esset: sed sicut diabolus in omni suo opere sua superbia ita tu quoque in omni pene tua conclusione tua maliuolentiam redoles.

¶ Mar. Contra veniarum apostolicarum veritatem qui loquitur: sit ille anathema et maledictus.

¶ Sil. Effigiem geris eius: qui designare se putans: in lumen proprium impingit. Veritati enim veniarum aut ignorantia: aut malicia multum detraxisti: ut liquet ex dictis.

¶ Mar. Qui vero contra libidinem et licentiam verborum concionatoris veniarum curam agit: sit ille benedictus.

¶ Sil. Sit in christum benedictus: si charitate: si iusticia: si pietate mouetur: quod contra licentiosum in dicendo: licentiosior est in scribendo. a deo quidem bonus efficiatur: ab hominibus vero ad aliorum monimentum castigetur.

¶ Mar. Sicut papa iuste fulminat eos: qui in fraudem negotii indulgentiarum quacunque arte machinantur: multo magis fulmiare intendit eos: qui per veniarum pretextum in fraudem sancte charitatis: et veritatis machinantur.

Sil. Dñs noster papa tante virtutis creditur: vt per suos minis-
tros nil indecens fieri velit. an vero in eos delinquentes intendat
animaduerrere p anathema vt dicit. puto nescias.

Mar. Opinari venias papales raras esse: vt soluere possint homi-
nē etiā si q̄s p impossibile dei genitricē violasset: est insanire.

Sil. Alstruere q̄ habēs plenitudinē potestatis a papa ad venias
possit absoluere a culpa in dicto casu p ordinis clauem: ⁊ a pena per
clauem iurisdictionis: non est insanire: sed sane sentire: cum etiā idem
posset in Judam: ⁊ in eos: qui aut virginē: aut christū intercessissent:
modo essent viatores. Elideris aut loqui tragedice.

Mar. Dicimus cōtra q̄ venie papales nec minimū peccatoꝝ ve-
nialiū tollere possunt quo ad culpam.

Sil. Immo tibi tollere nō possunt veniale: etiam quo ad penam
quippe quoniā secundū te sunt solum signa ⁊ nō causa remissionis.
Quod vero per venias culpa remittatur: predicatorē veniarū docu-
isse credo nullū: quippe cum etiam rudioribus liqueat asscutionem
veniarū preexigere culpāꝝ abolitionē: cum huius rei gratia etiā ru-
stici sua crimina faciantur.

Mar. Quod dicit nec si sanctus Petrus modo papa esset: maio-
res gr̄as dare posset: est blasphemia in sanctū Petrū ⁊ papā.

Sil. Et si sc̄tus Petrus credat̄ sanctior fuisse om̄i post futuro pō-
tifice: ⁊ in gratijs psonalib⁹ copiosior: quātū tñ attinet ad clauē iur-
isdictionis ⁊ ordinis. erroneū est. ne hereticū dicā dicere Leonem. ⁊:
Petro primo minoꝝ. ⁊ nō posse de iure quecūq; ille potuit.

Mar. Dicim⁹ p̄tra q̄ etiā iste: ⁊ quilibet papa maiores habet: sc̄-
licet euangeliū. virtutes gr̄as curationū ⁊c. vt. j. Cor. xij.

Sil. Timeo ne dei iudiciū sup tuū caput portes. qui per ironiam
ita irrisorie loqueris vniverso orbi de tanto pontifice. Utinā aut tibi
sint ille virtutes que in dño nostro predicant̄.

Mar. Dicere crucē armis papalibus insigniter erectā: cruci ch̄i
equiuale: blasphemia est.

Sil. Tibi nō credere quoniā iam cepi: neq; hoc puto ab aliquo ve-
niarum declamatoꝝ predicatum ita nude: vt recitas: quanq̄ quelibet
cruz in qualibet materia eque representet imaginē christi: ⁊ eque
adoranda sit: seclusa ratione contactus: de qua ad presens breuitatis
gratia supersedeo.

Mar. Rationē reddent episcopi: curati ⁊ theologi: qui tales ser-
mones in populū licere sinunt.

Sil. Elideris Martine velle te p̄ bec iustificare: q̄si recte feceris:

detrahendo venijs cōtra preceptū domini nostri pape. 7 detrahēdo
veniaz cōcionatoribus. 7 pontifici contra p̄ceptū dei. sed nequaquā
p̄terea q̄ theologus sis venis in p̄dictis excusandus. sed arguēd⁹.
plectēdus. 7 ad omnē heresim abiurandā cogēdus.

¶ **Mar.** Ifacit hec licētiosa veniarū p̄dicatio. vt nec reuerentiā pa-
pe facile sit etiā doctis viris redimere a calumnijs. aut certe argutis
questionibus laicorum.

¶ **Sil.** Dulchre sub colore excessuū eoz q̄ declamāt. iterū impingere
vis in pontificē. questiones secularib⁹ ascribēs. sed age. en reuerētia
7 amor ad pontificē docebit me soluere insolubilia tua. incipe.

¶ **Mar.** Scilicet cur papa non euacuat purgatoriu p̄pter sanctissi-
mā charitatē. 7 summā animaz necessitatē. vt causam omnī iustis-
simā. si infinitas animas redimit propter pecuniā funestissimā. ad
structurā basilice. vt causam leuissimā.

¶ **Sil.** Deus. qui tanq̄ agēs supremū oīa vertit ac dirigit in finem
postremū. vnde 7 oēs hoies vult saluos fieri nulli voluit gratiā. quā
in finē illū dirigat 7 saluet elargiri. nisi ex parte ei⁹. qui gratiam erat
acceptur⁹. esset p̄paratio quedā. 7 meritū cōgruitatis. quē appara-
tū q̄ habere nequeūt. vt infantes his vult suffragari p̄ alios. Quis
quoq; qui p̄ nobis infinite satisfactiōis passiōē tulit. non vult illā
nobis suffragari. nisi nos p̄ nostrā satisfactiōē insufficientē. eius sa-
tisfactiōi sufficiēti 7 supabundāti. iūgamur. Cū ergo deus post penā
anie ex cōtritiōe 7 clauib⁹ misericorditer abolitā. ex sua simul mise-
ricordia 7 iusticia talē animā addixerit tali pene exoluēde. puta ans
nouū centū. qua rōne debet p̄tifer totā illā penā. vel etiā partem re-
laxare cū tāto p̄iudicio iusticie diuine. nisi ex parte talis anie aliqd
meritū afferat puta elemosina. aut ieiunium. aut oratio a se. aut ab
alio p̄ se oblatā. Unde est q̄ clamāt oēs sc̄i cū theologi. tū canoni-
ste. in veniarū largitiōe. causam aliquā oportere interuenire. q̄ cau-
sa est q̄cquid est in dei gloriā. vel p̄motionē boni communis 7 h̄mōi.
Datuerit ergo cur papa purgatoriu nō euacuat. quia vicz nō subest
rōnabilis causa relaxādi rigorē iusticie diuine in oibus aniabus pur-
gatorij. que si subesset. vtriq; posset illud euacuare. puta si daret ple-
na indulgētia. etiā defunctis porrigentib⁹ adiutrices man⁹ ad expe-
ditionē in turchas. 7 quelibet ania purgatorij amicū haberet. sibi de-
bite 7 cōplete suffragatē. Charitas aut̄ p̄tificis. 7 necessitas animaz
nō est rō efficax sic relaxādi iusticiā diuinā. quā de⁹ talis necessitatis
cōsci⁹. 7 infinite charitati. ac misericōdie viscerib⁹ plenus sanxit. 7 inui-
olabiliter seruat. Age nūc martine. 7 alia quesita multiplica.

¶ **Asar.** Cur permanēt exequie ⁊ anniuersaria defunctorū: ⁊ nō red
dit. aut recipi p̄mittit beneficia p̄ illis instituta. cum iā sit iniuria p̄
redemptis orare.

¶ **Sil.** Due huius cause sunt. Prima quidē q̄ incertū sit an is qui
porrigit manus adiutrices vt anime cupiā plenā veniā obtineat: se
eundē propriā facultatē porrexit: quod necesse est: potest enim. ali
quādo porrigere nimīū parce: quo casu anima nō assequitur indul
gentiā plenā: sed secundū p̄portionem exhibiti ad id totū quod fue
rat exhibendū: vt docuit diuus **L. bo.** Illa vero causa est. q̄a etsi suf
fragia non profint iam redemptis. alijs tñ profunt. ⁊ hoc ipm̄ mori
turi intendebāt: qui sibi anniuersaria p̄petua ordinarunt: cum non
sit verisimile q̄ crederent se in purgatorio perpetuo futuros: donec
celi cum terra mouendi forent.

¶ **Asar.** Itē que illa noua pietas dei: ⁊ pape. q̄ impio: ⁊ inimico p̄
pter pecuniā p̄cedūt aiām piā: ⁊ amicā dei redimere: ⁊ tñ p̄pter ne
cessitatē ip̄i⁹ met pie ⁊ dilecte anie nō redimūt eā gratuita charitate.

¶ **Sil.** Que est ista noua ignorātia tua (vt cum stomacho loquar)
vt putes q̄ deus infinita charitate sua (iusticia sic exigēte) aiām con
sciūs in tali necessitate constituerit: ⁊ deinde nulla facta mutaciōe ex pre
dei: vel anie debeat eam ex tali necessitate educere: Interueniat ergo
causa aliqua necesse est: vt clamant sancti vniuersi: si dei iusticia aut
relaxāda penitus: aut certe mitigāda est. que causa non ex parte dei
(inuariabilis enim est) sed ex parte anime pensanda est.

¶ **Asar.** Item cur canones penitētiales re ipsa: ⁊ non vsu in semet
abrogati ⁊ mortui: adhuc tamē pecunijs redimunt per cōcessionem
indulgentiarū: tanq̄ viuacissimi?

¶ **Sil.** Illis p̄clusionibus tuis martine: doctus mihi primo aspectu
visus es: dicta v̄o tua exactius p̄scrutāti: mihi videris satis gressus.
quippe q̄ nō videas: q̄ licet canones eiusmodi q̄ ad id sint abrogati:
q̄ p̄m̄ illos penitētie nō sunt necessario imponēde pctōib⁹: cū hodie
sint oēs arbitrarie: nō tñ abrogati sunt quantū ad hoc: vt reatus ad
penā iuxta eos taxādā nō maneat: nisi forte alicubi diuie iusticie mē
surā excedāt plus iusto imponētes: ⁊ quātū ad istū reatū pene viuen
tem ⁊ ligantē: redimunt. Unde tibi p̄ regula obseruādū est: q̄ eccles
sia Romana sicut in dicto: ita ⁊ in facto suo nō fallitur in fide: aut
moribus alioquin a via salutis aberras.

¶ **Asar.** Item cur papa: cui⁹ opes hodie sunt opulentissimis Cras
sis crassiores: nō de suis pecunijs magis q̄ pauperū fidelium struit
vnā tantū basilicā sancti Petri?

Sil. Ubi multe diuitie: ibi (diuina scriptura teste) multi sunt qui comedunt illas: et forte S. dñs noster pro suo gradu et maiestate est pauperior te: cui si census esset exiguus: forte non vacaret ista conscribere. Quid vero latenter reprehendis ex laicorū persona pontificem: qui pecunias excipiat a sponte offerentibus: qui pro hoc cōmuni: et quidem celeberrimo bono iuste tanq̄ summus in mūdo gemina potestate rex imperare eas et indicere posset.

Mar. Item quid remittit: aut participat papa hīs: qui per cōmitionē perfectā ius habent plenarie remissionis: et participationis.

Sil. Si quis tanta contritione torquetur: vt omnium peccatorū suorū reatū aboleat: huic papa nihil penarū remittit: sed si rēris oēs contritos esse eiusmodi: eueris purgatoriū: et non modo hereticus: verum heresiarcha es quantum ego sentio: qui hactenus nullū relegendum ista nefanda docuisse.

Mar. Item quid adderetur ecclesie boni maioris: si papa sicut semel facit: ita centies in die cuiuslibet fidelium has remissiones et participationes tribueret.

Sil. Duo bona addicerentur: vnum q̄ necesse esset fideles toties repetere causam gratia cuius dantur venie: puta elemosinā: aut orationem: aliud quia remitteretur omnis nouus penarū reatus: si quis post veniam incidisset.

Mar. Ex quo papa salutē querit animarū per venias magis q̄ pecunias: cur suspendit venias et literas iam olim cōcessas: cum sint eque efficaces.

Sil. Ideo facit: vt sicut olim predecessores sui venias dederunt pro structuris minoris momenti: et que iam forte vel ex toto: vel ex parte explete sunt: ita ipse pro ista structura largiatur omnium preclarā: et in banc fidelium pia vota colligantur.

Mar. Hec scrupulosissima laicorū argumenta sola potestate compescere: nec reddita ratione diluere: est ecclesiam: et papā hostibus ridentos exponere: et infelices christianos facere.

Sil. Ecclesia Romana: que in Romano pontifice virtualiter inuisa est: temporalis: et spiritualis potestatis summū in papa apicē tenet: et seculari brachio (prout iura decernunt potest eos) qui fide primo suscepta: deinde male sentiunt: compescere: nec tenetur rationibus certare ad vincendos proteruentes: nisi maxime veritas in aperto est: ego tamen volo tecum rationibus agere: et experiri quid scribendo possis. Hostes autē se iridentes: et corporales: et spirituales solet ecclesia ad nihilum (deo iuuante) deducere.

Mar. Si ergo venie secundū spiritū ⁊ mentē pape predicarentur
facile omnia illa soluerentur: immo non essent.

Sil. Si mens pontificis esset illa quam tu scripsisti: esset mens
male docta: ⁊ longe a veritate aberrans vt patuit: ⁊ clarius patebit
cum iam non conclusionibus: sed argotizationibus agemus.

Mar. Exhortandi sunt christiani: vt caput suum christum per pe
nas: mortes: infernosq; sequi studeant: ac sic magis per multas tri
bulationes intrare celum: q̄ pro securitate pacis confidant.

Sil. Exhortandi etiam sunt. vt caueant a doctrina tua tuiq; simi
lium: que nec sana: nec caritatiua est: sed detractoria ⁊ sugillatiua.
Tribulationes vero in hac quidē vita a viris perfectis eligunt: quā
do sunt alicuius boni allatiue: in futuro autē secus: vt supra ex diuo
Thoma deductū est. Hec ergo sunt Martine: que ad conclusiones tu
as respondenda occurrerunt: posthabitis in fine quibusdam vanis
que loqueris. Eia nunc age: aut improba mea aut tua proba. Ego
quoq; in posterū itidē faciam. Et vt latior tibi campus certaminis
adsit: etiā ea que in Siluestrina scripsi sustinenda propono.

cx 11 19 331

(x 2206683)

ML

Vg
331

R. P. Fratris

Silvestri Prieratis ordi-
nis predicatorum et sacre
Theologie p̄fessoris celeberrimi
sacris palatij apostolici magistri
in p̄sumptuosas Martini Luther
cōclusiões de pt̄ate pape dialog⁹.

BIBLIOTHECA
UNIVERSITARIA

A. d. Bibliothek
des Thüring.-Sächs.
Geschichtsvereins.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK

